

Analysis of the Effects of Implementing a Rural Master Plan on Improving the Quality of Life of the Local Community (Case study: Roshtkhar County)

Seyed Hadi Tayebnia^{1*} and Aii Izadi²

Article type:

Research Article

Article history:

Submitted: 8 December 2021

Revised: 22 December 2022

Accepted: 22 October 2022

Available Online: 28 January 2023

How to cite this article:

Hadi Tayebnia, S., and Izadi, A. 2023. Analysis of the Effects of Implementing a Rural Master Plan on Improving the Quality of Life of the Local Community (Case study: Roshtkhar County). Rural Development Strategies, 10(2): 165-188.

DOI: 10.22048/rdsj.2023.318950.1990

Abstract

One of the most important plans and programs of the government for organizing and developing villages in the country is to prepare a pilot plan. The aim of this study was to investigate and analyze the consequences of implementing a rural pilot project in order to improve the quality of life of the local community in Rashtkhar. This research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method. In this study, the sampling method was random and the sample size was determined by Cochran's formula (320 households in the study area). Data were collected through field studies (questionnaire, observation: selected and researcher-made indicators) and using library studies. To assess the reliability of the questionnaire, using Cronbach's alpha method with a rate of 0.830, the data for the research showed that it was satisfactory. SPSS software was used for data analysis. The Vickor model was also used to investigate the spatial distribution among the villages in which the pilot project was implemented. Findings indicate that the average effects of the master plan on the quality of life of rural areas studied in the one-sample test at the intermediate level (3). Also in the combined multiple regression model, the role of factors and dimensions affecting the quality of life of rural households from the consequences of the pilot project and its development in Roshtkhar district, showed that all six dimensions of physical, infrastructure, environmental, social, economic, cultural are significant. According to the Vicor technique, the villages of Fathabad and Saadatabad with the highest rank with 0.16 and 0.20, respectively, and the villages of Rouhabad and Andanjard with the rate of 0.96 and 0.80 with the lowest rank in terms of improving the quality of life from the performance. Hadi plans are more than other villages.

Keywords: Guide plan, Local community, Quality of life, Roshtkhar County.

1- Associate Professor of Geography and Rural Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

2- PhD student in Geography and Rural Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

Corresponding Email: Tayebnia@gep.usb.ac.ir

© 2022, University of Torbat Heydarieh. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

مقاله پژوهشی

تحلیل اثرات اجرای طرح هادی روستایی بر بهبود کیفیت زندگی جامعه محلی (مطالعه موردی: دهستان رشتخوار)

سیدهادی طیب نیا^{۱*} و علی ایزدی^۲

تاریخ دریافت: ۱۷ آذر ۱۴۰۰

تاریخ بازنگری: ۱ دی ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش: ۳۰ مهر ۱۴۰۱

چکیده

یکی از مهم‌ترین طرح‌ها و برنامه‌های دولت برای ساماندهی و توسعه روستاها در کشور، تهیه اجرای طرح هادی است. هدف پژوهش حاضر؛ بررسی و تحلیل پیامدهای اجرای طرح هادی روستایی در راستای بهبود کیفیت زندگی جامعه محلی در دهستان رشتخوار می‌باشد. این تحقیق، از نظر هدف؛ کاربردی و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی است. همچنین روش نمونه‌گیری تصادفی است و با فرمول کوکران (۳۲۰ خانوار در سطح محدوده مورد مطالعه) حجم نمونه تعیین گردید. داده‌ها، با مطالعات میدانی (پرسشنامه، مشاهده؛ شاخص‌های انتخابی و محقق ساخته) و استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای جمع‌آوری شد. پایایی پرسش‌نامه، با استفاده از روش آلفای کرونباخ به میزان ۰/۸۳۰، تأیید شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شد. همچنین جهت بررسی توزیع فضایی در بین روستاهایی که طرح هادی در آن اجرا شده بود از الگوی ویکور استفاده شد. یافته‌های تحقیق، نشانگر آن است که میانگین اثرات طرح هادی بر کیفیت زندگی مناطق روستایی مورد مطالعه در آزمون (t) تک نمونه‌ای در سطح متوسط (۳) است. همچنین در الگوی رگرسیونی چندگانه توام، نقش عوامل و ابعاد تأثیرگذار بر میزان کیفیت زندگی خانوارهای روستایی در دهستان رشتخوار، نشان داد که همه ابعاد ۶ گانه کالبدی، زیرساختی، محیطی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی معنادار هستند. براساس تکنیک ویکور، روستای فتح‌آباد و سعادت آباد به ترتیب با ۰/۱۶ و ۰/۲۰ دارای بالاترین رتبه و روستاهای روح آباد و اندنجد با میزان ۰/۹۶ و ۰/۸۰ دارای پایین‌ترین رتبه از نظر بهبود کیفیت زندگی مؤثر از اجرای طرح‌های هادی، نسبت به سایر روستاها هستند.

کلمات کلیدی: طرح هادی، جامعه محلی، کیفیت زندگی، دهستان رشتخوار.

۱- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران
۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران
* - نویسنده مسئول: (Tayebnia@gep.usb.ac.ir)

مقدمه

روستاها مرکز تمدن و موتور اقتصادی جوامع هستند و اثرات آن یکی از مهم‌ترین مسائل مرتبط با رشد بهینه انسان و جامعه است (فون هارارن، آلبرت^۱، ۲۰۱۱). روستا سکونتگاه فضایی، انسان ساخت و گسترش یابنده است. نظامی که فرآیند رشد و توسعه، تغییرات شکلی و ساختاری را به خود دیده و آن را مدیریت می‌کند (حاتمی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۸). اهمیت کیفیت زندگی تحقیقات زیادی را در دهه‌های اخیر به خود اختصاص داده و ارتباط تنگاتنگی با روند سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و زمینه‌های کاربردی مانند برنامه‌ریزی روستایی، بالا بردن سلامتی، تحقیقات مربوطه به شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی و روانی برقرار کرده است (ترک اوغلو^۲، ۲۰۱۵). همچنین در سال‌های اخیر گرایش تازه‌ای به کیفیت زندگی و ارزیابی ملاک‌های آن به وجود آمده است. این علاقه از منابع مختلف مانند کارگزاران روستاها و از سوی کسانی است که علاقه‌مند به توسعه انسانی، اجتماعی، توسعه پایدار، جوامع سالم و علاقه‌مند به حکمرانی روستایی می‌باشند. به عبارتی دیگر، کیفیت زندگی از این نظر مهم است که اغلب مردم و سازمان‌ها در بسیاری از بخش‌های مختلف به آن توجه نشان داده و برای سنجش و اندازه‌گیری معیارهای آن تلاش می‌کنند (مصطفی^۳، ۲۰۱۲). کیفیت زندگی شامل تمام شرایط فیزیکی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و سلامت جایی است که مردم در آن زندگی می‌کنند (بسخا^۴، ۲۰۰۹ و فانی و همکاران^۵، ۲۰۱۵). همچنین شاخص‌های کیفیت زندگی، نحوه روابط اجتماعی و فرآیندهای

مربوط به کالا و خدمات آن، مدل مصرف، حالت و سبک زندگی، ارزیابی درجه‌ای از شرایط و نتایج، پاسخگویی به انتظارات مردم، حالت ذهنی رضایت و یا نارضایتی و غیره است (ماریانا^۶، ۲۰۱۲). امروزه کیفیت زندگی اهمیت بسیار زیادی در برنامه‌ریزی‌های توسعه روستایی پیدا کرده است و به عنوان یکی از عناصر اصلی توسعه روستایی شناخته می‌شود. در این میان یکی از عوامل کندی توسعه در ایران، ضعف برنامه‌ریزی‌های توسعه روستایی به عنوان یکی از زمینه‌های بنیادی توسعه ملی است (شماعی و همکاران، ۱۳۹۳). با اینکه برنامه‌ریزی توسعه روستایی به عنوان راهبردی برای بهبود شرایط زندگی است (میجرینک و پیم^۷، ۲۰۰۷) و مهم‌ترین راه‌حل برای مشکلات روستاییان (جون و شیانگ^۸، ۲۰۱۱) و از اهداف اساسی برنامه‌های توسعه اکثر کشورهای است (فطری امیر و همکاران^۹، ۲۰۱۵). تأکید بیشتر محققان بر این است که در برنامه‌ریزی روستایی اگر دولت‌ها دخالت مدبرانه‌ای داشته باشند، تهیه، تنظیم و اجرای آن به شکل مطلوبی انجام خواهد گرفت. در این میان، از جمله طرح‌های انجام شده در ایران که به منظور توسعه روستایی در دستور کار قرار گرفته طرح هادی می‌باشد (توکلی و رزلانسری، ۱۳۹۵). طرح هادی، طرحی است که ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان تجهیزات و نیازهای عمومی روستایی را حسب مورد در قالب مصوبات طرح‌های ساماندهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی یا طرح جامع ناحیه‌ای تعیین می‌نماید (عزیزی دمیرچلو و همکاران، ۱۳۹۵). این طرح به عنوان یک متغیر بیرونی وارد سیستم روستا می‌شود و بر ساختارهای فیزیکی - کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی روستا

1 - Von Haraaren, Albert

2 - Turkoglu

3 - Mostafa

4 - Baskha

5 - Fanni

6 - Mariana

7 - Meijerink and Pim

8 - Jun and Xiang

9 - Fitri Amir

استان زنجان) « پرداختند. بررسی ها نشان می‌دهد که برای بهبود عملکرد طرح‌های هادی روستایی، بازنگری در تدوین قوانین، شناخت کافی مجریان و برنامه‌ریزان روستا و توجه ویژه طرح هادی به اقشار فقیر روستا ضروری به نظر می‌رسد.

عزیزی دمیرچلو و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی با عنوان « تحلیل اثرات کالبدی اجرای طرح هادی روستایی از دیدگاه روستاییان شمال استان اردبیل» پرداختند. نتایج نشان دهنده آن است که عوامل کالبدی بر اجرای طرح هادی اثر گذار بوده و اجرای طرح هادی روستایی تمام مؤلفه‌های کالبدی را پیش‌بینی می‌کند و بین آن‌ها رابطه معناداری وجود دارد.

عنابستانی و موسوی (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی « بررسی میزان مشارکت روستاییان در روند تهیه تصویب طرح هادی روستایی (مطالعه موردی: شهرستان دشتستان)» پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که بین ویژگی‌های فردی با میزان مشارکت رابطه معناداری وجود دارد.

خراشادی‌زاده و اسماعیل‌نژاد (۱۳۹۵)، در پژوهشی به بررسی « تحلیل اثرات اجرای طرح هادی روستایی در توسعه نواحی روستایی» پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که، میزان موفقیت طرح هادی را در ارتباط با شاخص‌های بهداشت مشاهده کرد.

اصغری لقمجانی و نسیمی (۱۳۹۸)، در پژوهشی به « نقش طرح هادی در جهانی شدن ویژگی‌های مناطق روستایی» پرداختند. نتایج حاکی از آن است که براساس نتایج آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌های مکرر، اختلاف زیادی بین متغیرهای مختلف معرف جهانی شدن روستاها وجود دارد و بیشترین سطح از مؤلفه‌های جهانی شدن مربوط به شایط زندگی در روستاهاست.

شریفی نیا (۱۳۹۹)، در پژوهشی به بررسی « تحلیل ساختاری - کارکردی طرح‌های هادی روستایی در ارتقاء کیفیت سرزندگی روستاییان» پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که نتایج این تحقیق نشان داد که کارکرد اجرای طرح‌های هادی

اثر می‌گذارد. این طرح‌ها بر مبنای تغییر و تحول در ساختار فیزیکی - کالبدی بخشی از فرآیند توسعه روستای به شمار می‌رود؛ چراکه خطوط اصلی این طرح‌ها در غالب تغییرات کالبدی خلاصه می‌گردد (اصلانی، ۱۳۷۸). بر این اساس، نتیجه این اثرات را می‌توان در کیفیت زندگی خانوارهای روستایی مشاهده کرد. در این میان، تغییر در کیفیت زندگی روستاییان، اثر بلندمدتی از طرح هادی روستایی است و موفقیت آن به پیامدهای کوتاه مدت اجرای طرح هادی در محیط‌های روستایی از نظر قابلیت سکونت، تناسب با استانداردها و حداقل زیست انسان وابسته است. اهمیت طرح‌های هادی ایجاب می‌کند تا نگرشی عمیق و همه جانبه پشتوانه اقدامات اجرایی گردد. طبق آمار بنیاد مسکن و اداره شهرسازی استان خراسان رضوی تا کنون در این استان ۲۵۹۶ طرح هادی تهیه شده و از این تعداد ۹۸۲ طرح به اجرا درآمده است. در دهستان رشتخوار ۲۰ طرح هادی تهیه شده است که از این تعداد، ۱۲ طرح به اجرا درآمده است. توجه به اینکه طرح هادی مهم‌ترین ابزار مدیریت در زمینه ساخت و سازها در روستاها است انجام پژوهش‌هایی در زمینه واکاوی پیامدهای بر کیفیت زندگی جامعه محلی به نظر می‌رسد. لذا این پژوهش به دنبال پاسخگویی به این سوالات است: اجرای طرح هادی روستایی در دهستان رشتخوار، چه تأثیری بر کیفیت زندگی روستاییان داشته است؟ بین اجرای طرح‌های روستایی و کیفیت زندگی جامعه محلی در دهستان رشتخوار چه رابطه‌ای برقرار است؟ با مروری بر پیشینه تحقیق مشخص می‌گردد که تاکنون تحقیقات مختلفی پیرامون مشارکت مردم در فرایند توسعه روستایی و عوامل مؤثر بر آن و هم چنین مشارکت در طرح‌های هادی در سطح روستاهای کشور صورت گرفته است که در ادامه به تعدادی از آن اشاره شده است.

ربیعی‌فر و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی تحت عنوان « تحلیل و ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی در تحولات اقتصادی - اجتماعی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: روستاهای

سرعت بالا، آموزش و سلامت، بیشترین تأثیر را در تعیین سطح کیفیت زندگی خانوارهای روستایی مورد مطالعه داشته است از دیرباز تا به امروز، برخورداری از کیفیت مطلوب زندگی آرزوی بشر بوده است. در گذشته، این آرزو به بهبود وضعیت‌های ظاهری افراد از قبیل درآمد، تحصیلات، سلامت جسم و مسکن محدود بود ولی اکنون به طیف‌های وسیعی از جمله متغیرهای کیفی و ذهنی توجه می‌شود (مختاری و نظری، ۱۳۸۹). کیفیت زندگی برای مردم، معانی متفاوتی با توجه به کاربرد و منطقه زندگی آن‌ها دارد. به عنوان مثال: برای یک برنامه‌ریز روستایی کیفیت زندگی به معنی دسترسی به راه‌های ارتباطی سالم با شهر و امکانات است (مشکینی و همکاران، ۱۳۹۵؛ فایرزو ماچین^۵، ۲۰۱۳). کیفیت زندگی، مفهومی چند وجهی، نسبی و متثر از زمان، مکان و ارزش‌های فردی و اجتماعی است و ابعاد ذهنی و درونی دارد لذا اجماعی برای تعریف سطح کیفی زندگی وجود ندارد و مرور متون مرتبط با کیفیت زندگی (کرینیتسینا و همکاران^۶، ۲۰۱۶؛ ویزیواک، بیالوولسکا^۷، ۲۰۱۶؛ استریمیچین^۸، ۲۰۱۴؛ موهیت^۹، ۲۰۱۴؛ ترک اوغلو^{۱۰}، ۲۰۱۵؛ موسی، یعقوب^{۱۱}، ۲۰۱۵؛ براجسا زگانک و همکاران^{۱۲}، ۲۰۱۱؛ اینوگوچی فوجی و همکاران^{۱۳}، ۲۰۱۲؛ کلس^{۱۴}، ۲۰۱۲) حاکی از وجود نظرات مختلف درباره ابعاد آن در تعریف کیفیت زندگی است. بنابراین یکی از ویژگی‌های اصلی کیفیت زندگی چند بعدی بودن آن است که تمام متخصصان دنیا بر این امر اتفاق نظر دارند. با این حال، محققان در شناسایی این ابعاد تلاش‌های فراوان کرده‌اند اما روی هم رفته نقاط مشترک آن‌ها بیش از تفاوتشان است (فتاحی و همکاران، ۱۳۹۱). در

روستایی، زمینه تغییراتی را در ابعاد مختلف کیفیت سرزندگی شامل ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی، زیرساختی و کالبدی فراهم کرده است، که تغییر و تحولات در شاخص‌های فرهنگی و کالبدی نسبت به دیگر شاخص بیشتر بوده است.

راهب^۱ (۲۰۰۸)، در پژوهشی به بررسی «بررسی مداخلات مستقیم در فرآیند شکل‌یابی سکونتگاه روستایی» پرداختند. نتایج نشان دهنده آن است که نتایج این مداخله‌ها شامل طرح بهسازی و نوسازی چندان مطلوب، ارزیابی نشده است بنابراین در خصوص تأثیر مثبت پایدار این گونه مداخله‌ها در کیفیت روستاها، تردیدی کاملاً جدی وجود دارد.

لانگ و همکاران^۲ (۲۰۱۲)، در پژوهشی به بررسی «ارزیابی توسعه کالبدی در مناطق روستایی چین» پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که مهم‌ترین مشکلات و موانع اجرای طرح‌های توسعه کالبدی - فیزیکی را شامل ضعف در سیاست‌گذاری‌های دولتی، نبود انگیزه کافی برای توسعه عمرانی روستاها، تقلید از بافت‌های شهری و از بین رفتن بافت سنتی روستاها و غیره دانسته‌اند.

زیگفرید و همکاران^۳ (۲۰۱۱)، در پژوهشی به «مشکلات و چالش‌های دستیابی به توسعه روستایی» پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که وجود مشکلات مالی و پایین بودن سطح آگاهی و شناخت روستاییان در خصوص طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی را به عنوان مهم‌ترین چالش‌های توسعه کالبدی - فیزیکی روستا در نظر گرفته‌اند.

سانچز و همکاران^۴ (۲۰۱۸)، در پژوهشی به «مطالعه زمانی و فضایی کیفیت زندگی در اندلس» پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که، شاخص‌های جمعیت شناختی و درآمد، شبکه‌هایی با

5 - Fayers, Machin
6 - Krinitcyna
7 - Weziak, Bialowolska
8 - Streimikiene
9 - Mohit
10 - Turkoglu,
11 - Musa, Yacob
12 - Brajsa, Zganec
13 - Inoguchi, Fujii
14 - Keles

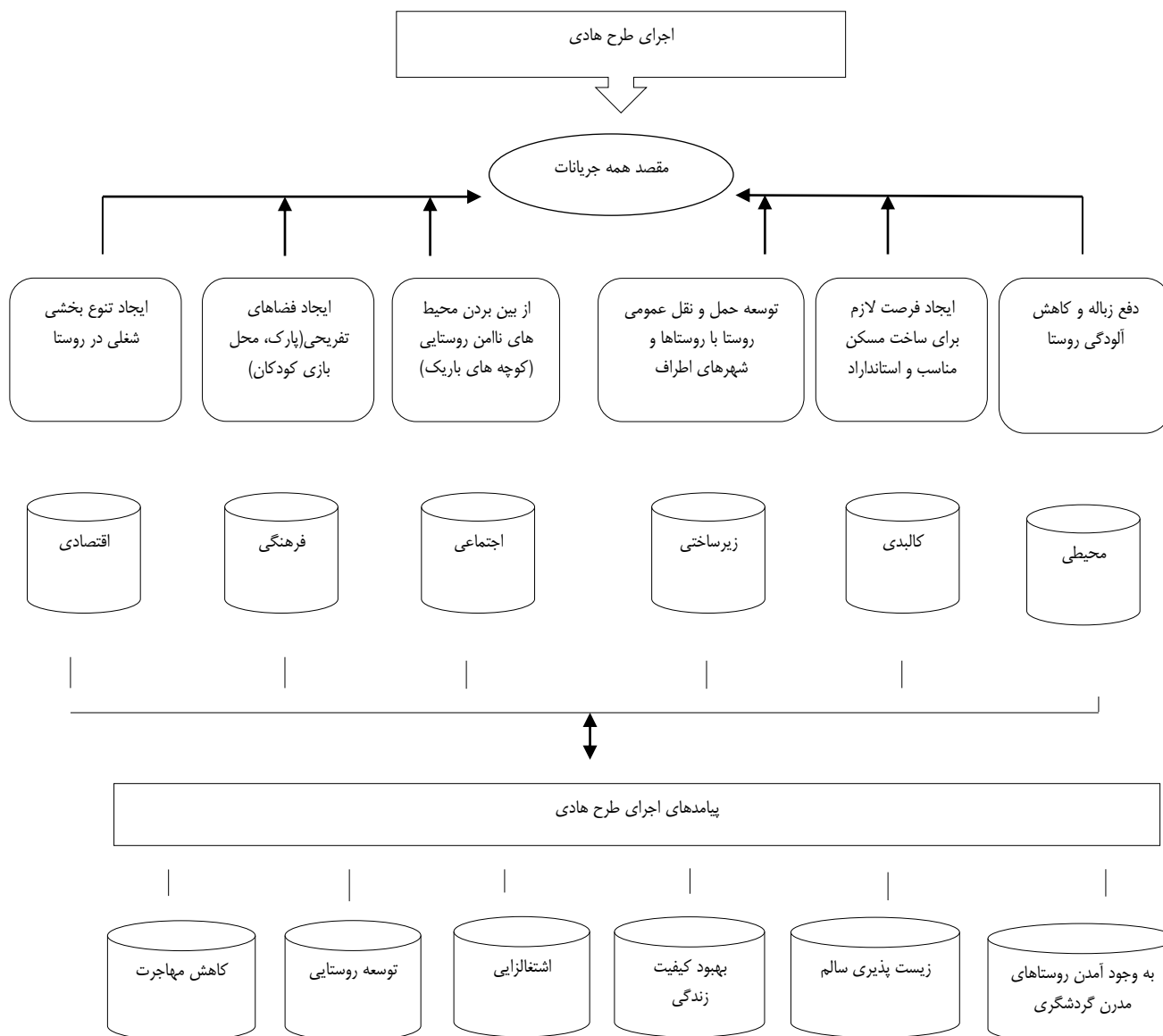
1 - Raheb
2 - Long
3 - Siegfried
4 - Sanchez

رضایتمندی ساکنان روستاها را با برآوردن نیازهای مادی و روانی آن‌ها (حیدری، ۱۳۹۵) در قالب اقدامات مختلف در بخش‌های زیرساختی و خدمات‌رسانی عمومی، شبکه معابر و راه‌های ارتباطی و غیره پاسخ گوید (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ۱۳۹۶). براین اساس با مرور ادبیات نظری در حوزه مطالعات روستایی مشخص می‌شود که در میان نظریه‌ها و دیدگاه‌های مختلف مطرح شده در حوزه طرح‌های هادی، به چهار دیدگاه بیش از سایر نظریه‌ها توجه شده است: دیدگاه اکولوژیک، دیدگاه کالبدی (فیزیکی)، دیدگاه مرکزیت یا بررسی مناسبات بیرونی و دیدگاه کارکردی (آمار و صمیمی شارمی، ۱۳۸۸). در این میان دیدگاه کالبدی، منابع طبیعی و انسانی بدون تجهیز و فراهم کردن بسترها و زیرساخت‌های لازم برای استفاده از آن‌ها، عاملی در فرآیند توسعه نیستند و یا در فرآیندهای توسعه روستایی استفاده نمی‌شوند. این زیر ساخت‌ها شامل طرح‌های عمران روستایی می‌شوند که تأثیر دوگانه‌ای بر توسعه منابع انسانی و فراهم کردن فضای مناسب برای جذب و نگهداری آن از یک سو و فراهم کردن بستر لازم برای تسهیل تولید اقتصادی و فعالیت‌های توسعه‌ای از سویی دیگر دارند (پژوهشکده سوانح طبیعی، ۱۳۸۸). دیدگاه اکولوژیک بر حفظ و تقویت منابع طبیعی در محیط‌های روستایی تأکید می‌کند. در این میان، در دیدگاه مرکزیت، روستاها نقش سیستم‌های بازی کننده را دارند که از جنبه‌های مختلف با محیط‌های بیرونی ارتباط دارند و اثرگذاری و اثرپذیری‌های متعددی با یک‌دیگر دارند که نیازمند توجه در برنامه‌ها و طرح‌ها هستند و در نهایت دیدگاه کارکردی، بیشتر بر چندکارکردی بودن روستاها و توجه به تقویت آن در طرح‌های هادی روستایی تأکید می‌شود به طوری که روستاها همزمان محل فعالیت و زندگی هستند.

ادامه به چند تعریف از کیفیت زندگی می‌پردازیم: ادراک فردی از وضعیت زندگی در متن نظام‌های فرهنگی و ارزشی جامعه در ارتباط با اهداف، انتظارات، استانداردها، علایق و نگرانی‌های فرد (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰؛ بارانی پسیان، ۱۳۹۳؛ حاجدووا، و همکاران ۱۲۰۱۴). میزان برخورداری فرد البته نه فقط برخورداری از چیزهایی که به دست آورده بلکه از تمام گزینه‌هایی که فرصت انتخاب آن‌ها را دارد (مهدی و همکاران، ۲۰۱۶). کیفیت زندگی از جمله مفاهیمی است که اکثریت مردم بدون تفکر و تعمق استعمال می‌کنند و غالباً از درک و تعریف دقیق این مفهوم فرار می‌کنند (ال دین و همکاران، ۲۰۱۳) از این رو کیفیت زندگی در روستاها در سایه یک برنامه‌ریزی مدون و با توسعه روستایی می‌تواند در ارتباط باشد. با توجه به این نکته می‌توان گفت که برنامه‌ریزی در مناطق روستایی نیازمند توجه به رویکردهای ساختاری در این مناطق است (رامنیسیانو و آکریل ۴، ۲۰۰۷). در واقع، یک برنامه توسعه روستایی باید در برگیرنده ابعاد مختلف باشد (شاکسمیت، ۲۰۰۰) که یکی از این ابعاد توجه ویژه به بعد کالبدی روستا است (پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۱). با توجه به گذشت زمان و ضرورت توسعه روستاها در بعد کالبدی از دو دهه پیش در کشورهای درحال توسعه توجه به توسعه فرآیندهای ساختاری در طرح‌ها و برنامه‌های دولت‌ها قرار گرفته است

(وزارت زیرساخت و برنامه ریزی روستایی استرالیا، ۲۰۱۰). که مهم‌ترین طرحی که در مناطق روستایی اجرا می‌گردد، طرح هادی روستایی است (عزیزپور و همکاران، ۱۳۹۰). تهیه و اجرای این طرح‌ها با بومی‌سازی و محلی‌سازی برنامه‌ها و اهداف توسعه‌ای در مناطق روستایی متناسب با شرایط و پتانسیل‌های هر مکان به منظور دستیابی به شرایط مطلوب زیستی انجام شده است (عنابستانی، ۱۳۸۸) تا ارتقای کیفیت زندگی، آسایش و

- 1 - Hajduova
- 2 - Mahdi
- 3 - El din
- 4 - Râmniceanu and Ackrill.
- 5 - Shucksmith

شکل ۱. پیامدهای اجرای طرح های در سطح روستاها (منبع: تحلیل نگارندگان، ۱۴۰۰)

را در بر خواهد داشت (سرجی و کورنول^۱، ۲۰۰۸). در نهایت با توجه به مطالب گفته شده، می توان به این نتیجه رسید که، اجرای طرح هادی می تواند پیامدهای مختلفی را در پی داشته باشد (شکل ۱).

براین اساس، نمی توان طرح هادی روستایی را تنها براساس یک دیدگاه تهیه کرد و برای ایجاد محیط های روستایی با کیفیت، توجه همزمان به دیدگاه های ۴ گانه ضروری است تا روستاها از نظر اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی با کیفیت شوند. چرا که کیفیت در این ابعاد، کیفیت زندگی جامعه محلی

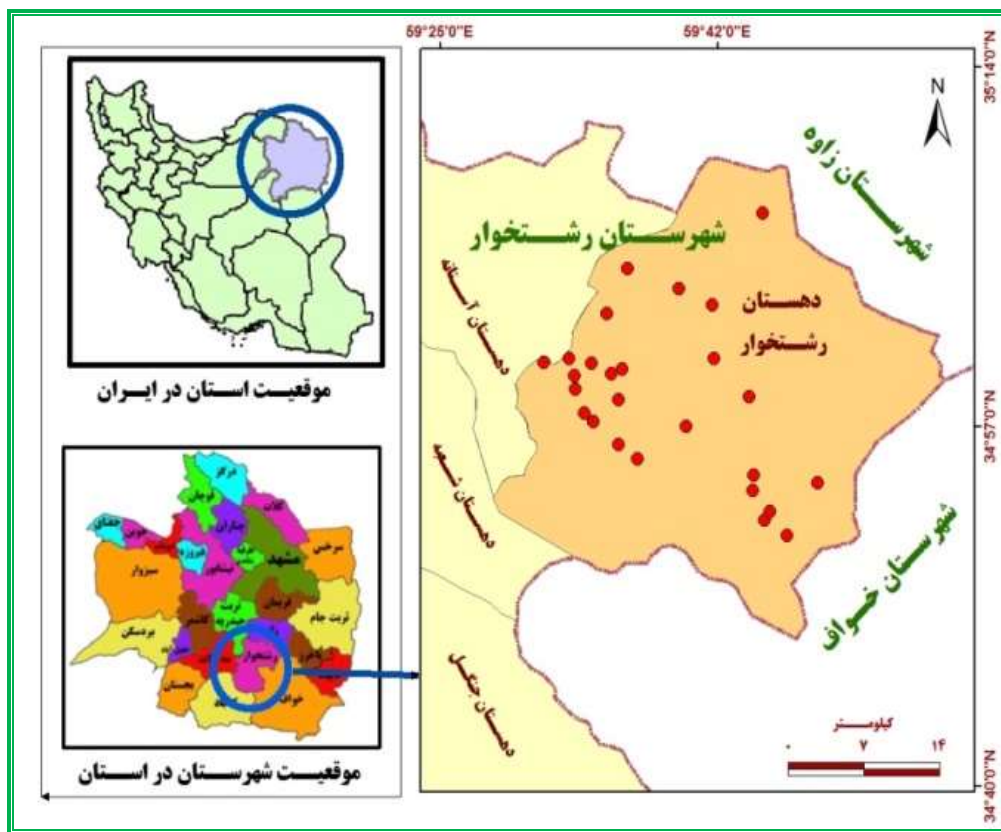
1 - Sirgy and Cornwell

مواد و روش‌ها

معرفی محدوده مورد مطالعه

موقعیت جغرافیایی بیانگر بسیاری از ویژگی‌های روستا از جمله حجم جمعیت، نوع فعالیت‌ها امکان دسترسی به منابع و توان‌های بالقوه برای رشد و توسعه است (سعیدی، ۱۳۸۷). منطقه مورد مطالعه؛ یعنی دهستان رشتخوار در شهرستان رشتخوار واقع است که ۲۸ آبادی دارد و ۲ آبادی آن در حال حاضر خالی از سکنه است. مرکز این دهستان شهر رشتخوار است. بر اساس سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵،

دهستان رشتخوار دارای ۱۷۰۵۴ نفر جمعیت بوده است که در این دهستان ۲۰ درصد در نقاط شهری و ۸۰ درصد در نقاط روستایی ساکن هستند (استانداری خراسان رضوی، ۱۳۹۰). طبق آمار بنیاد مسکن و اداره شهرسازی استان خراسان رضوی تا کنون در این استان ۲۵۹۶ طرح هادی تهیه شده و از این تعداد ۹۸۲ طرح به اجرا درآمده است. در دهستان رشتخوار ۲۰ طرح هادی تهیه شده است که از این تعداد، ۱۲ طرح به اجرا درآمده است. تصویر (۲) موقعیت فضایی از استان و شهرستان را به تفکیک دهستان محدوده مورد مطالعه نشان می‌دهد. (شکل ۲).

شکل ۲. موقعیت دهستان رشتخوار در استان و شهرستان رشتخوار (منبع: ترسیم نگارندگان، ۱۴۰۰)

مواد و روش‌ها

پژوهش پیش رو از روش تحقیق توصیفی - تحلیلی برای بررسی پارامترهای مورد بررسی سود جسته و دارای دو بخش عمده جهت انجام بوده است. بخش اول را مطالعات اسنادی،

کتابخانه‌ای و استفاده از ابزارهای اینترنتی جهت بررسی مواردی چون ادبیات موضوع، پیشینه تحقیق، مفاهیم و غیره به خود اختصاص داده و بخش دوم در غالب پژوهش‌های میدانی جهت جمع آوری اطلاعات و تدوین و تکمیل پرسش‌نامه انجام

پذیرفته است. بدین منظور با توجه به اهداف اصلی تحقیق، اقدام به شاخص سازی در بخش طرح هادی روستایی در بهبود کیفیت زندگی جامعه محلی (جدول ۲)، در محدوده مورد مطالعه و نهایتاً از شاخص های مرتبط با هر بخش گزینش شده اند.

جدول ۲. ابعاد و شاخص های پژوهش

ردیف	بعد	شاخص
۱	اقتصادی	ایجاد تنوع بخشی شغلی در روستا، ایجاد فرصت های شغلی جدید، ایجاد انگیزه سرمایه گذاری در روستا، افزایش درآمد، گرایش به فعالیت در بخش صنعت
۲	اجتماعی	افزایش رضایتمندی از خانه بهداشت، تقویت پیوندها و روابط اجتماعی، جذب و نگهداشت جمعیت روستایی، کاهش انگیزه مهاجرت روستایی، تمایل به ماندگاری، آرایش مکانی در روستا، از بین بردن کوچه های تنگ و باریک، میزان افزایش امید به زندگی و آینده
۳	فرهنگی	احساس تعلق خاطر، میزان هویت بخشی، میزان علاقه روستاییان به پذیرش نوآوری های فرهنگی و مدرن، حفظ ارزش های نمادین روستا، دسترسی به امکانات فرهنگی، ایجاد فضاهای تفریحی
۴	زیرساختی	توسعه حمل و نقل عمومی روستا با روستاها و شهرهای اطراف، توسعه امکانات و خدمات زیرساختی، ایجاد امکانات ورزشی
۵	کالبدی	توسعه معابر قدیمی روستا، کمک به مقاوم سازی و بهسازی مسکن روستایی، ایجاد فرصت های لازم برای ساخت مسکن مناسب و استاندارد، ایجاد پیاده-روهایی مدرن و تسهیل کننده برای رفت و آمد در روستا، جلوگیری از تغییر کاربری ها، زیباسازی کالبدی روستا، حفظ بافت باارزش روستایی، ایجاد سیستم جمع آوری و دفع زباله
۶	محیطی	ایجاد فضای سبز، دفع زباله و هدایت آب های سطحی، نظافت و پاکیزگی محیط روستا، حفظ چشم اندازهای طبیعی، جلوگیری از تخریب مراتع، جلوگیری از قطع درختان

منبع: مطالعات کتابخانه ای (محمدی یگانه و همکاران، ۱۳۹۰، خراسانی و همکاران، ۱۳۹۱، پورطاهری، ۱۳۹۱، عزیزپور، ۱۳۹۰، ربیعی فر، حضرتی، ۱۳۹۴، اصغری لقمجانی و نسیمی، ۱۳۹۸، جعفری و همکاران، ۱۳۹۶) و میدانی نگارندگان، ۱۴۰۰

جدول ۳. ویژگی های جمعیتی و تعداد نمونه های روستاهای مورد مطالعه

ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	جمعیت	تعداد نمونه	ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	جمعیت	تعداد نمونه
۱	فتح آباد	۸۹۷	۲۸۳۲	۱۰۰	۷	عبس آباد	۲۰۵	۶۳۴	۲۰
۲	عشرت آباد	۷۳	۲۲۹	۵	۸	اندنچرد	۶۲	۲۰۹	۵
۳	امین آباد	۸۲	۲۹۵	۵	۹	روح آباد	۱۰۸	۳۲۴	۵
۴	حسین آباد	۱۸۵	۶۳۳	۲۰	۱۰	مهدی آباد	۴۴۱	۱۶۱۵	۷۰
۵	زرغری	۱۷۵	۶۳۶	۲۰	۱۱	سعادت آباد	۶۲۳	۲۳۰۸	۷۰
۶	فاردق	۱۸۷	۶۵۳	۲۰	۱۲	اکبرآباد	۱۵۴	۴۸۸	۱۰

جمع: ۱۲ روستا، ۳۱۹۲ خانوار، ۱۰۸۵۶ نفر جمعیت

منبع: سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵

نمونه گیری تصادفی ساده^۱ انتخاب گردید (جدول ۳).

جامعه آماری در این پژوهش، شامل خانوارهای روستاهای دهستان رشتخوار می باشد (N=3192) منطقه مورد مطالعه دارای ۲۶ روستا دارای سکنه بوده که در این بین ۱۲ روستا که طرح هادی در آن ها اجرا شده به عنوان نمونه انتخاب گردید. در این ۱۲ روستا با استفاده از فرمول کوکران ۳۴۳ نمونه محاسبه که جهت افزایش اعتبار نتایج به ۳۵۰ نمونه افزایش و به روش

۱. روش های نمونه گیری تصادفی روشی است که افراد جامعه شانس برابری برای انتخاب شدن دارند. در این روش هر یک از عناصر جامعه آماری مورد نظر برای انتخاب شدن، شانس مساوی دارند. البته تخصیص تعداد نمونه برای هر روستا با توجه به جمعیت و تعداد خانوار آن روستا در نظر گرفته شده است. به این صورت که

نتایج و بحث

نتایج حاصل از توزیع پرسشنامه خانوارهای روستاهای دهستان رشتخوار، حاکی از آن است که ۸۹/۵ درصد مرد و ۱۰/۵ درصد زن بودند. از طرفی بیشترین فراوانی سنی پاسخ‌دهندگان بین ۴۰ تا ۵۰ سال بوده‌اند ۴۱/۲ درصد از تحصیلات پاسخ-دهندگان دیپلم بوده و از نظر اشتغال ۳۸/۸ درصد آن‌ها کشاور بودند. همچنین از نظر تاهل ۹۲/۹ درصد از پاسخگویان متأهل بوده‌اند (جدول ۵).

همچنین میزان ضایتمندی از اجرای طرح‌های هادی در روستاها، از دیدگاه پاسخگویان از میان گزینه‌های مختلف خیلی زیاد (۰/۳۶) از بالاترین درصد، زیاد (۰/۳۰)، متوسط (۰/۱۹)، کم (۰/۹) و خیلی کم (۰/۶) از کمترین درصد برخوردار هستند (شکل ۳).

وجود انگیزه و حمایت‌ها از سمت دولت، زمینه ساز حیات و رونق فعالیت‌های اقتصادی در سطح روستا می‌باشد. هرگونه بی-توجهی به آن توانمندی اجرای طرح‌های هادی را بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی در روستا با مشکل روبه رو خواهد کرد. وضعیت اقتصادی خانوارهای روستایی یکی از ابعاد کیفیت زندگی در سطح روستاها محسوب می‌شود اما موضوع مهم اجرای طرح هادی بر وضعیت اقتصادی خانوارها روستایی می-باشد که منتج به رضایت می‌شود. ارزیابی طرح هادی بر کیفیت زندگی در بعد اقتصادی با توجه به مقادیر ویژه و سطح معناداری، نشان داد که اجرای آن، بر دو متغیر ایجاد انگیزه سرمایه گذاری در روستا با ضریب عددی ۰/۷۶۳ و استفاده از ادوات و تجهیزات به روز در محیط کاری با ضریب ۰/۶۴۱ اثرات بیشتری داشته است. آزمون مک کوبین - هاک - میشل نیز اثرات مثبت اجرای طرح هادی بر دو متغیر ایجاد انگیزه سرمایه گذاری در روستا، استفاده از ادوات و تجهیزات به روز در محیط کاری تأیید می‌کند. عملکرد طرح هادی بر کیفیت زندگی در بعد

روایی صوری شاخص‌ها و پرسش‌نامه‌ها، از مطالعات انجام شده در گذشته درباره موضوع استخراج و از طریق پانل تخصصی متشکل از دانشگاهیان (مطالعات روستایی) و کارشناسان بنیاد مسکن (کارشناسان فنی طرح هادی) تأیید شد. از سویی دیگر، برای سنجش روایی پرسش‌نامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد. که برای این کار تعداد ۳۰ پرسشنامه از ۳۰ نفر برای مؤلفه‌های و شاخص‌های تبیین‌کننده وضعیت دهستان رشتخوار از نظر تأثیر طرح هادی بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی (جدول ۴) از جامعه آماری مورد مطالعه انجام گردیده است. در این راستا، مقدار آلفای ۰/۸۳۰ به بالا رضایت بخش بودن داده‌ها برای انجام پژوهش را نشان داد.

جدول ۴. مقدار روایی ابعاد پرسش‌نامه

ردیف	تعداد گویه‌ها	مقدار آلفای کرونباخ
۱	اقتصادی	۰/۸۵۴
۲	اجتماعی	۰/۸۶۶
۳	فرهنگی	۰/۸۳۰
۴	زیرساختی	۰/۸۹۷
۵	کالبدی	۰/۹۱۵
۶	محیطی	۰/۸۷۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

پس از جمع‌آوری اطلاعات و پردازش آن‌ها در محیط‌های نرم‌افزای SPSS، داده‌ها در سطح منطقه مطالعه شده تحلیل شدند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی (t تک نمونه‌ای و رگرسیون چندمتغیره) و در نهایت برای رتبه بندی روستاها در سطح دهستان رشتخوار از نظر اثرات طرح-هادی بر روی کیفیت زندگی در سطح روستاها از تکنیک ویکور استفاده شد

اگر روستای فتح‌آباد که بیشترین تعداد خانوار و جمعیت را در سطح دهستان دارد. تعداد ۱۰۰ نمونه پرسشنامه برای آن در نظر گرفته شده است.

سطح روستاها توانسته است سطح کیفیت زندگی را کاهش دهد. از این رو، اجرای طرح‌های توانسته است این مشکل را حل نماید. بررسی نقش اجرای طرح‌های بر کیفیت زندگی در بعد اجتماعی نشان داد که از بین ۷ متغیر در نظر گرفته شده فقط به متغیر از بین بردن کوچه‌های تنگ و باریک با ضریب ۰/۵۲۲ توجه بیشتری شده است و اجرای طرح‌های بیشتری اثر را بر این متغیر داشته است.

اقتصادی در روستاهای مورد مطالعه نشان می‌دهد که از بین این متغیرهای این شاخص، مردم محلی فقط از ایجاد انگیزه سرمایه‌گذاری در روستا، استفاده از ادوات و تجهیزات به روز در محیط کاری رضایت داشته‌اند. به طوری که از وقتی طرح‌های اجرا شده است و روستا از آن حالت بافت سنتی خارج شده است، رغبت مردم برای سرمایه‌گذاری بیشتر شده است (شکل ۴). بافت سنتی روستا با توجه به ورود وسایل حمل و نقل به

جدول ۵. مشخصات خانوارهای نمونه

سن						
کمتر از ۲۰		۲۰-۴۰	۴۰-۵۰	بالای ۵۰		
۱۵/۶		۰/۳۰	۰/۵۰	۴/۴		
تحصیلات						
بی‌سواد		ابتدایی	راهنمایی	دبیرستان	دیپلم	عالیه
۵/۲		۱۲/۸	۱۸/۶	۲۰/۶	۴۱/۲	۲/۵
اشتغال						
کشاورز		دامدار	کارمند	مغازه‌دار	معمار	نانوا
۳۸/۸		۳۳/۵	۲۱/۲	۳/۴	۲/۱	۱
جنسیت						
زن			مرد			
۱۰/۵			۸۹/۵			
تاهل						
متاهل			مجرد			
۹۲/۹			۷/۱			
مسکن شخصی						
داشتن			نداشتن			
۸۶/۳			۱۳/۷			

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

شکل ۳. میزان رضایتمندی از اجرای طرح هادی در روستاها از دیدگاه پاسخگویان (ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

جدول ۶. ارزیابی نقش طرح هادی بر بعد اقتصادی کیفیت زندگی خانوارهای روستایی

رتبه	سطح معناداری	آماره	مقادیر ویژه (عددی)	گویه‌ها
۵	۰/۰۳۴	۳۲/۷۵۰	۰/۲۲۰	ایجاد تنوع بخشی شغلی در روستا
۴	۰/۰۱۵	۲۱۱/۸۴۱	۰/۲۸۰	ایجاد فرصت‌های شغلی جدید
۱	۰/۰۰۰	۶۵۰/۱۴۴	**۰/۴۸۹	ایجاد انگیزه سرمایه گذاری در روستا
۳	۰/۰۰۹	۵۵/۵۱۱	۰/۳۰۱	افزایش درآمد
۲	۰/۰۰۶	۷۸/۴۳۶	۰/۳۵۹	گرایش به فعالیت در بخش صنعت

آزمون اکتشافی تحلیلی ۷ آیتم هم جمعی (S) در سطح ۰/۰۰۱

* نشان دهنده رد فرضیه در سطح ۰/۰۰۵

** معناداری آزمون مک کویین - هاگ - میشل (۱۹۹۹)

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

شکل ۴. تصاویری از سرمایه‌گذاری خانوارهای روستایی در زمینه مسکن در روستاهای دهستان رشتخوار

جدول ۷. ارزیابی نقش طرح هادی بر بعد اجتماعی کیفیت زندگی خانوارهای روستایی

رتبه	گویه‌ها	مقادیر ویژه (عددی)	آماره	سطح معناداری
۶	افزایش رضایتمندی از خانه بهداشت	۰/۱۴۳	۳۲/۲۱۱	۰/۰۶۸
۷	تقویت پیوندها و روابط اجتماعی	۰/۱۱۰	۱۹/۷۵۰	۰/۰۹۸
۳	جذب و نگهداشت جمعیت روستایی	۰/۳۰۲	۱۰۱/۴۵۲	۰/۰۲۰
۴	تمایل به ماندگاری	۰/۲۸۷	۸۵/۶۴۴	۰/۰۴۱
۲	آرایش مکانی در روستا	۰/۳۴۰	۱۱۸/۲۶۹	۰/۰۱۱
۱	از بین بردن کوچه‌های تنگ و باریک	**۰/۵۲۲	۶۹۹/۱۲۵	۰/۰۰۰
۵	میزان افزایش امید به زندگی و آینده	۰/۱۷۴	۵۴/۵۶۹	۰/۰۵۹

آزمون اکتشافی تحلیلی ۷ آیتم هم جمعی (S) در سطح ۰/۰۰۱
 * نشان دهنده رد فرضیه در سطح ۰/۰۰۵
 ** معناداری آزمون مک کوین - هاگ - میشل (۱۹۹۹)

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

شکل ۵. ایجاد خیابان‌های مناسب و مطلوب در اثر از بین رفتن کوچه‌های تنگ و باریک به وسیله اجرای طرح هادی در روستاهای دهستان رشتخوار

نظر خانوارهای روستایی، در برخی از روستاها اجرای طرح هادی بر میزان دسترسی به امکانات فرهنگی اثر مناسبی بر این متغیر با ضریب ۰/۳۱۲ داشته است ولی اثر چندانی بر سایر متغیرهای فرهنگی نداشته است. بررسی‌ها نشان داد که عملکرد طرح‌های هادی در دهستان رشتخوار فقط از نظر فضاهای تفریحی رضایت بخش بوده است (جدول ۸). همان طوری که در تصویر شماره ۶ مشخص است در اکثر روستاها هنوز هم ایجاد و ساخت امکانات فرهنگی از جمله ایجاد کتابخانه انجام می‌شود.

بررسی‌ها نشان داد که عملکرد طرح هادی در دهستان رشتخوار فقط از نظر از بین بردن کوچه‌های تنگ و باریک رضایت بخش بوده است (شکل ۵). امروزه وجود فضاهای تفریحی در سطح روستاها یک امر ضروری است چرا که وجود اینگونه فضاها در سطح روستاها می‌تواند اوقات فراغت کودکان و نوجوانان را پوشش دهد. ارزیابی متغیرهای این شاخص با توجه به مقادیر ویژه و سطح معناداری آزمون، نشان داد که فقط متغیر ایجاد فضاهای تفریحی با ضریب ۰/۵۴۰، توجه بیشتری شده است. هرچند از

جدول ۸. ارزیابی نقش طرح هادی بر بعد فرهنگی کیفیت زندگی خانوارهای روستایی

رتبه	گویه‌ها	مقادیر ویژه (عددی)	آماره	سطح معناداری
۵	احساس تعلق خاطر	۰/۱۵۷	۶۲/۲۳۰	۰/۰۴۳
۶	میزان هویت بخشی	۰/۱۱۴	۵۶/۱۱۸	۰/۰۶۸
۳	میزان علاقه روستاییان به پذیرش نوآوری‌های فرهنگی و مدرن	۰/۲۶۸	۸۷/۸۹۳	۰/۰۱۱
۴	حفظ ارزش‌های نمادین روستا	۰/۳۱۰	۷۶/۳۴۷	۰/۰۲۵
۲	دسترسی به امکانات فرهنگی	*۰/۳۱۲	۹۷/۹۸۷	۰/۰۰۴
۱	ایجاد فضاهای تفریحی	**۰/۵۴۰	۷۱۴/۵۵۶	۰/۰۰۰

آزمون اکتشافی تحلیلی ۶ آیتم هم جمعی (S) در سطح ۰/۰۰۱

* نشان دهنده رد فرضیه در سطح ۰/۰۰۵

** معناداری آزمون مک کوین - هاگ - میشل (۱۹۹۹)

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

شکل ۶. تصاویری از ساخت و ایجاد امکانات فرهنگی از جمله کتابخانه در برخی از روستاهای دهستان رشتخوار

کند. عملکرد طرح هادی بر کیفیت زندگی در بعد زیرساختی در روستاهای مورد مطالعه نشان می‌دهد که از بین این متغیرهای این شاخص، توسعه امکانات و خدمات زیرساختی، مردم محلی فقط از ایجاد امکانات ورزشی رضایت داشته‌اند (جدول ۹). همانطور که در تصویر ۷ مشخص است ساخت استادیوم ورزشی و توسعه امکانات (وجود عابربانک در روستاها) و زیرساخت‌ها (راه‌های ارتباطی) رضایت خانوارهای روستایی را به دنبال داشته است

یکی دیگر از متغیرهای ارزیابی طرح هادی بر کیفیت- زندگی، بعد زیرساختی می‌باشد. ارزیابی متغیرهای این شاخص با توجه به مقادیر ویژه و سطح معناداری آزمون، نشان داد که متغیر توسعه امکانات و خدمات زیرساختی با ضریب ۰/۶۹۸ و در سطح معناداری ۰/۰۰۱ و متغیر ایجاد امکانات ورزشی با ضریب ۰/۵۴۷ اثر بیشتر داشته است. آزمون مک کوین - هاگ - میشل نیز اثرات مثبت اجرای طرح هادی بر دو متغیر توسعه امکانات و خدمات زیرساختی، ایجاد امکانات ورزشی تأیید می-

جدول ۹. ارزیابی نقش طرح هادی بر بعد زیرساختی کیفیت زندگی خانوارهای روستایی

رتبه	سطح معناداری	آماره	مقادیر ویژه (عددی)	گویه‌ها
۳	۰/۰۰۰	۷۲۰/۲۱۹	*۰/۴۸۸	توسعه حمل و نقل عمومی روستا با روستاها و شهرهای اطراف
۱	۰/۰۰۱	۷۴۹/۶۷۴	**۰/۶۹۸	توسعه امکانات و خدمات زیرساختی
۲	۰/۰۰۰	۶۲۲/۹۸۰	**۰/۵۴۷	ایجاد امکانات ورزشی

آزمون اکتشافی تحلیلی ۳ آیتم هم جمعی (S) در سطح ۰/۰۰۱

* نشان دهنده رد فرضیه در سطح ۰/۰۰۵

** معناداری آزمون مک کوین - هاگ - میشل (۱۹۹۹)

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

شکل ۷. تصاویری از امکانات ورزشی و توسعه امکانات (ایجاد عابر بانک در سطح روستا) در برخی از روستاهای دهستان رشتخوار

است. توسعه معابر قدیمی با ضریب عددی (۰/۴۹۰) نسبت به سایر متغیرها در سطح کمتری بوده است. آزمون مک کوین - هاگ - میشل معناداری همه متغیرهای شاخص کالبدی را تأیید می‌کند. مردم محلی اعتقاد دارند عملکرد طرح هادی در توسعه کالبد روستاها از عوامل مهم تغییر معابر و پیاده‌روها است (تصویر ۸).

امروزه کالبد روستا می‌تواند به عنوان ویتترینی برای روستا تلقی شود. روستایی که ویتترینی چشم‌گیر و خارق‌العاده‌ای داشته باشد، قطعاً می‌تواند کیفیت زندگی قابل توجهی را برای خانوارهای آن روستا فراهم کند. ارزیابی طرح هادی بر متغیرهای کیفیت زندگی در بعد کالبدی و با توجه به مقادیر ویژه و سطح معناداری را نشان می‌دهد که اجرای آن بر همه متغیرهای کالبدی در سطح معناداری (۰/۰۰۱) اثرگذار بوده است. متغیرهای کمک به مقاوم سازی و بهسازی مسکن روستایی (۰/۹۸۰)، ایجاد پیاده‌روهای مدرن و تسهیل کننده برای رفت و آمد در روستا (۰/۸۷۱)، ایجاد فرصت‌های لازم برای ساخت مسکن مناسب و استاندارد (۰/۷۵۰) به ترتیب بیشترین مقادیر ویژه (عددی) را داشته‌اند. این امر نشان دهنده آن است که بعد از اجرای طرح هادی به این متغیرهای توجه بیشتری شده

جدول ۱۰. ارزیابی نقش طرح هادی بر بعد زیرساختی کیفیت زندگی خانوارهای روستایی

رتبه	سطح معناداری	آماره	مقادیر ویژه (عددی)	گویه‌ها
۸	۰/۰۰۰	۳۶۸/۱۱۸	*۰/۴۹۰	توسعه معابر قدیمی روستا
۱	۰/۰۰۱	۷۱۴/۹۳۲	**۰/۹۸۰	کمک به مقاوم سازی و بهسازی مسکن روستایی
۳	۰/۰۰۱	۶۲۲/۶۱۵	**۰/۷۵۰	ایجاد فرصت‌های لازم برای ساخت مسکن مناسب و استاندارد
۲	۰/۰۰۱	۶۸۹/۸۷۰	**۰/۸۷۱	ایجاد پیاده‌روهای مدرن و تسهیل کننده برای رفت و آمد در روستا
۴	۰/۰۰۰	۶۱۰/۴۷۹	**۰/۶۹۷	جلوگیری از تغییر کاربری‌ها
۵	۰/۰۰۰	۵۶۰/۳۴۷	**۰/۶۴۴	زیباسازی کالبدی روستا
۷	۰/۰۰۰	۴۰۲/۳۲۸	**۰/۵۲۰	حفظ بافت باارزش روستایی
۶	۰/۰۰۰	۴۳۹/۲۱۱	**۰/۵۸۸	ایجاد سیستم جمع‌آوری و دفع زباله

آزمون اکتشافی تحلیلی ۶ آیتم هم جمعی (S) در سطح ۰/۰۰۱

* نشان دهنده رد فرضیه در سطح ۰/۰۰۵

** معناداری آزمون مک کوبین - هاگ - میشل (۱۹۹۹)

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

شکل ۸. تصاویری از ایجاد پیاده‌روهای مدرن و تسهیل کننده برای رفت و آمد در روستاهای دهستان رشتخوار

مواردی همچون نظافت و پاکیزگی محیط روستا (۰/۴۱۲) و حفظ چشم اندازه‌های طبیعی (۰/۳۸۰) در سطح مطلوبی قرار گرفته است، اجرای طرح هادی بر سایر متغیرها اثرات چندانی نداشته است.

برای بررسی میزان تأثیرگذاری طرح هادی بر کیفیت زندگی ساکنین روستا، گویه‌های پژوهش در ۶ بعد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیرساختی، کالبدی، محیطی در دهستان

از دیگر شاخص‌های مهم اجرای طرح هادی بر کیفیت زندگی توجه به بعد محیطی در سطح روستا می‌باشد. ارزیابی این شاخص‌ها نشان داد که از بین شش متغیر فقط به دو متغیر دفع زباله و هدایت آب‌های سطحی (تصویر ۹)، با ضریب ۰/۵۸۰ و ایجاد فضای سبز با ضریب ۰/۵۰۱ توجه بیشتری شده است و اجرای طرح هادی بیشترین نقش را بر این متغیرها داشته است. هرچند اجرای طرح هادی در برخی از روستاها

شاخص‌های اقتصادی (ایجاد تنوع بخشی شغلی در روستا، ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، ایجاد انگیزه سرمایه گذاری در روستا) داشته است

برای تبیین سطح کیفیت زندگی ناشی از اجرای طرح هادی در دهستان رشتخوار از آزمون رگرسیونی چند متغیره استفاده شد. که کیفیت زندگی ناشی از اجرای طرح هادی، متغیره مستقل و میزان موفقیت اجرای طرح هادی، متغیره وابسته است. در مرحله اول، نتایج بررسی الگوی برازش رگرسیونی نشان می‌دهد که اجرای طرح هادی با عوامل ۶ گانه کیفیت زندگی (۰/۸۹۰) همبستگی دارد. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که (۸۱/۹) درصد تغییرات میزان کیفیت زندگی دهستان رشتخوار از طریق ترکیب خطی متغیرهای ۶ گانه تبیین شده است (جدول ۱۳).

رشتخوار دسته بندی شدند. تحلیل داده‌های گردآوری شده از طریق پرسش‌نامه در روستاهای دهستان رشتخوار با استفاده از تحلیل عددی میانگین عددی از دیدگاه پاسخگویان براساس آزمون T تک نمونه‌ای، بالا بودن تأثیر طرح هادی روستایی بر کیفیت زندگی روستاهای دهستان رشتخوار را نشان می‌دهد. بنابراین، با احتساب دامنه طیفی ابعاد که براساس طیف لیکرت بین ۱ تا ۵ در نوسان است. این میزان برای برای برخی از ابعاد (اقتصادی، کالبدی، زیرساختی، محیطی) بیشتر از شرایط مطلوب ارزیابی شده و برای برخی از ابعاد (اجتماعی، فرهنگی) کمتر از شرایط مطلوب (۳) ارزیابی شده است ولی تفاوت معناداری آن نیز برای همه ابعاد کاملاً معنادار است. بر اساس جدول ۸، طرح هادی پیامدهای مثبتی بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی در ابعاد کالبدی، زیرساختی و برخی از

جدول ۱۱. ارزیابی نقش طرح هادی بر بعد محیطی کیفیت زندگی خانوارهای روستایی

رتبه	گویه‌ها	مقادیر ویژه (عددی)	آماره	سطح معناداری
۲	ایجاد فضای سبز	*۰/۵۰۱	۵۴۷/۱۱۰	۰/۰۰۸
۱	دفع زباله و هدایت آب‌های سطحی	**۰/۵۸۰	۶۲۱/۳۴۱	۰/۰۰۰
۳	نظافت و پاکیزگی محیط روستا	۰/۴۱۲	۸۰/۴۴۸	۰/۰۲۱
۴	حفظ چشم‌اندازهای طبیعی	۰/۳۸۰	۷۱/۹۷۱	۰/۰۵۵
۶	جلوگیری از تخریب مراتع	۰/۲۵۰	۵۴/۶۱۵	۰/۰۹۷
۵	جلوگیری از قطع درختان	۰/۳۰۵	۶۵/۷۵۸	۰/۰۶۸

آزمون اکتشافی تحلیلی ۶ آیت‌هم جمعی (S) در سطح ۰/۰۰۱
 * نشان دهنده رد فرضیه در سطح ۰/۰۰۵
 ** معناداری آزمون مک کوبین - هاگ - میشل (۱۹۹۹)

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

شکل ۹. تصاویری از هدایت آب‌های سطحی توسط ایجاد کانال‌های منظم و استاندارد در روستاهای دهستان رشتخوار

جدول ۱۲. تفاوت معناداری از حد مطلوب در کیفیت زندگی روستاهای دهستان رشتخوار

شاخص‌ها	میانگین	آماره آزمون T	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
						کمتر	بیشتر
کیفیت زندگی کالبدی	۳/۸۵۲	۱۴/۸۹۰	۳۴۹	۰/۰۰۰	۰/۳۹۰	۰/۴۲۹	۰/۳۵۵
کیفیت زندگی محیطی	۳/۱۱۶	۱۵/۹۳۸	۳۴۹	۰/۰۰۰	۰/۵۹۳	۰/۵۴۰	۰/۴۲۶
کیفیت زندگی زیرساختی	۳/۴۲۰	۱۶/۶۷۹	۳۴۹	۰/۰۰۰	۰/۴۷۲	۰/۵۸۹	۰/۴۹۰
کیفیت زندگی اقتصادی	۳/۲۲۰	۱۷/۱۴۷	۳۴۹	۰/۰۰۰	۰/۶۲۰	۰/۶۱۰	۰/۵۷۰
کیفیت زندگی اجتماعی	۲/۸۶۳	۱۳/۳۶۹	۳۴۹	۰/۰۰۰	۰/۴۹۰	۰/۵۴۳	۰/۴۸۰
کیفیت زندگی فرهنگی	۲/۷۷۵	-۱۵/۵۴۸	۳۴۹	۰/۰۰۰	۰/۵۶۳	۰/۷۳۴	۰/۶۸۲

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

جدول ۱۳. تحلیل رگرسیون سطح کیفیت زندگی دهستان رشتخوار از میزان موفقیت اجرای طرح هادی

اشتباه معیار	ضریب تعیین شده تصحیح شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۱۰۲۰۷	۰/۸۱۹	۰/۸۲۷	۰/۸۹۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

جدول ۱۴. تحلیل رگرسیون مبتنی بر وجود رابطه خطی بین میزان کیفیت زندگی دهستان رشتخوار و میزان موفقیت اجرای طرح هادی در روستای نمونه

مؤلفه‌ها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آماره آزمون	سطح معناداری
اثر رگرسیونی	۷/۳۵۸	۶	۱/۳۵۸	۱۴۷/۰۰۵	۰/۰۰۰
باقیمانده	۱/۴۴۰	۳۴۳	۰/۰۱۰		
کل	۸/۷۹۸	۳۴۹			

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

همچنین با الگوی رگرسیونی چندگانه توام، نقش عوامل و ابعاد تأثیر گذار بر میزان کیفیت زندگی خانوارهای روستایی از پیامدهای طرح‌های توسعه آن در دهستان رشتخوار مشخص شد. نتایج نشان می‌دهد که همه ابعاد ۶ گانه کالبدی، زیرساختی، محیطی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی معنادار هستند (جدول ۱۴).

براین اساس، با توجه به نتایج و همان‌طور که در چهارچوب نظری مطالعه شد و نظر بر غلبه جنبه کالبدی طرح‌های روستایی، اثرگذاری کیفیت زندگی کالبدی و زیرساختی در رتبه بالاتری نسبت به سایر ابعاد قرار دارد و اجرای طرح‌های بیشتر بر کیفیت زندگی کالبدی و زیرساختی، محیطی و

اقتصادی مؤثر است و پیامدهای آن بر سایر جنبه‌های کیفیت زندگی روستایی مانند جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. از سویی دیگر، برای تعیین وزن هر یک از معیارها، ابتدا پرسش‌نامه‌ای تدوین و از ۲۰ نفر مدیر و کارشناس بنیاد مسکن و مشاوران اجرای طرح‌های در باره اهمیت ابعاد (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی، زیرساختی، محیطی) کیفیت زندگی نظر خواهی و میزان اهمیت آن‌ها در قالب وزن متغیرها مشخص شد. از تابع توان رتبه‌ای برای تعیین کردن وزن ابعاد استفاده شد (جدول ۱۵).

$$(1) \quad (n-r_i+1)^2$$

جدول ۱۵. ضریب وزن شاخص‌ها

شاخص‌ها	کیفیت زندگی اقتصادی	کیفیت زندگی اجتماعی	کیفیت زندگی فرهنگی	کیفیت زندگی زیرساختی	کیفیت زندگی کالبدی	کیفیت زندگی محیطی
وزن‌ها	۰/۱۴	۰/۱۱	۰/۱۳	۰/۲۳	۰-۲۶	۰/۲۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

توزیع روستاها در دهستان رشتخوار در ابعاد (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیرساختی، کالبدی و محیطی) کیفیت زندگی، تفاوت معناداری بسیاری را در دهستان رشتخوار نشان می‌دهد. به گونه‌ای که روستای فتح‌آباد با (۰/۱۱) به دلایلی همچون، مشارکت مردم (چه در زمینه مالی، چه در زمینه واگذاری برخی از زمین‌ها توسط مالکین)، در سطوح مختلف اجرای طرح‌های؛ همکاری‌های داوطلبانه خانوارهای روستایی در این روستا انگیزه ماندگاری جوانان را در روستا فراهم کرده‌اند و دارای بالاترین رتبه از نظر کیفیت زندگی است و روستای

مهدی آباد و سعادت‌آباد در رتبه دوم و سوم قرار دارند. از سویی دیگر، روستاهای همچون روح‌آباد و آندنجد به میزان (۰/۹۴)، (۰/۸۷) به دلایلی همچون عدم توجه به هزینه‌های رفت و آمد و از همه مهم‌تر به دلیل عدم توجه به زیرساخت‌های ارتباطی و جاده‌ای، دور بودن فاصله این روستاها از مرکز دهستان و در نهایت کم‌کاری دهیار و اعضای شورای اسلامی در زمینه‌های کالبدی، زیرساختی و غیره از میزان کیفیت زندگی پایین‌تری در بین روستاهای دهستان رشتخوار برخوردار هستند.

جدول ۱۶. رتبه نهایی سطح کیفیت زندگی خانوارهای روستایی دهستان رشتخوار ناشی از اجرای طرح هادی با استفاده از مدل ویکور

نام روستا	وزن	رتبه	نام روستا	وزن	رتبه
فتح آباد	۰/۱۱	۱	اکبرآباد	۰/۸۴	۱۰
زرقری	۰/۷۲	۷	امین آباد	۰/۷۶	۹
عشرت آباد	۰/۸۰	۸	فاردق	۰/۵۲	۵
حسین آباد	۰/۶۲	۶	عبس آباد	۰/۴۸	۴
مهدی آباد	۰/۳۸	۳	اندنچرد	۰/۸۷	۱۱
سعادت آباد	۰/۳۲	۲	روح آباد	۰/۹۴	۱۲

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

نتیجه گیری

در جامعه کنونی دولت‌ها موظف هستند که فضای زندگی مناسب و شایسته ساکنین روستا را فراهم کنند تا از این طریق روستاییان نیز فرضت زندگی و رشد و توسعه را داشته باشند. چرا که توسعه بواسطه کمبود خدمات و امکانات به تعویق می‌افتد و نواحی فاقد تسهیلات عمومی در موقعیت رقابیتی ضعیف قرار می‌گیرند. در واقع، هر انسانی در پی دستیابی به زندگی مطلوب و رضایت بخش است و طبیعتاً زمینه‌ها و عواملی برای داشتن زندگی مطلوب، رضایت بخش و پرمعنی لازم هستند تا انسان بر پایه آن‌ها، آسایش و رفاه درازمدت را برای خود و اجتماعش فراهم کند. در این میان، ایجاد فضای زندگی مطلوب و متعال، نیازمند اجرای طرح‌های توسعه روستایی در کشور می‌باشد. از طرفی این طرح‌ها باید بتوانند مسائل و مشکلات موجود در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و غیره را به حداقل برسانند. اکثر کارشناسان، براین باور هستند که طرح هادی روستایی، با هدف کاهش نابرابری‌های اجتماعی-اقتصادی میان شهر و روستا شکل گرفتند. هرچند طرح هادی روستایی یک طرح کالبدی - فیزیکی است، اما این طرح با هدف توزیع بهینه خدمات و نیز ایجاد کالبدی مناسب برای فراهم کردن بستری جهت بهبود جریان توسعه در روستا انجام می‌شود. در این میان روستاهای دهستان رشتخوار، روستاهایی هستند که طرح هادی روستایی توانسته توسعه روستایی را چه از نظر اقتصادی چه از نظر کالبدی و دیگر ابعاد برای آن رقم بزند و

کیفیت زندگی را برای ساکنین روستا به ارمغان بیاورد. بر این اساس، پژوهش حاضر که با هدف بررسی پیامدهای اجرای طرح هادی روستایی در بهبود کیفیت زندگی جامعه محلی انجام گردیده است، که در نوع خود در مقایسه با مطالعات مشابه در ارتباط با اجرای طرح‌های و کیفیت زندگی قابل توجه می‌باشد. چرا که از تجزیه و تحلیل داده‌های مورد مطالعه می‌توان استنباط نمود که پیامدهای اجرای طرح هادی روستایی، بر روند بهبود کیفیت زندگی جامعه محلی تأثیر چشم‌گیری گذاشته است. و در این مطالعه می‌توان به این مسئله پی برد که علاوه بر اجرای طرح‌های به طور دقیق در سطح روستا، مشارکت خانوارها و نقش توانمندی دهیار و درآمدزایی خانوارها توانسته است در اجرای طرح هادی کمک قابل شایانی بکند و بر کیفیت زندگی خانوارها تأثیر داشته باشد. که این موارد در بخش یافته‌ها به وضوح دیده می‌شود. براین اساس، برای بررسی پیامدهای طرح هادی بر کیفیت زندگی جامعه روستاییان از نظر ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیرساختی، کالبدی و محیطی بر محیط روستا براساس نظر سنجی از روستاییان استفاده شد. از این رو، ابتدا ویژگی‌های توصیفی پرسش‌های مطرح شده بررسی شدند. وضعیت اثرگذاری طرح‌های هادی بر کیفیت زندگی مناطق روستایی در سطح ۶ بعد و ۳۸ متغیر در روستای دهستان رشتخوار نشان می‌دهد که میانگین پیامدهای طرح هادی در آن‌ها متوسط است. براساس آزمون T تک نمونه‌ای عدد (۳) به عنوان میانه نظر پاسخ‌ها با میانگین

پیامدهای طرح هادی بر کیفیت زندگی مناطق روستایی مقایسه شد. با توجه به نتایج ملاحظه می‌شود که بین پیامدهای طرح هادی و تفاوت از حد مطلوبیت، رابطه مثبت وجود دارد. بنابراین نتایج حاصل از آزمون سطح همه متغیرها، پیامدهای طرح هادی بر کیفیت زندگی مناطق روستایی در روستای فتح‌آباد در حد متوسط ارزیابی شد و رابطه معناداری بین همه متغیرها وجود دارد. مقایسه این قسمت از نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های متخصصین دیگر همچون سجاسی قیداری و همکاران (۱۳۹۵)، مطابقت دارد. چرا که در مطالعه‌ای که قیداری و همکاران انجام داده‌اند، یافته‌های پژوهش آنان نشان می‌دهد که میانگین آثار طرح هادی بر زیست‌پذیری مناطق روستایی محدوده مورد مطالعه در سطح کمتر از حد متوسط (۳) است و آزمون t تک نمونه‌ای آن را تأیید می‌کند. قسمتی دیگر از یافته‌های پژوهش این تحقیق نشان می‌دهد. توزیع روستاها در دهستان رشتخوار در ابعاد (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیرساختی، کالبدی و محیطی) کیفیت زندگی، تفاوت معناداری بسیاری را در دهستان رشتخوار نشان می‌دهد. به گونه‌ای که روستای فتح‌آباد با (۰/۱۱) به دلایلی همچون، مشارکت مردم (چه در زمینه مالی، چه در زمینه واگذاری برخی از زمین‌ها توسط مالکین)، در سطوح مختلف اجرای طرح هادی؛ همکاری‌های داوطلبانه خانوارهای روستایی در این روستا انگیزه ماندگاری جوانان را در روستا فراهم کرده‌اند و دارای بالاترین رتبه از نظر کیفیت زندگی هستند و روستای مهدی‌آباد و سعادت‌آباد در رتبه دوم و سوم قرار دارند. از سویی دیگر، روستاهای همچون روح‌آباد و اندنجد به میزان (۰/۹۴، ۰/۸۷) به دلایلی همچون عدم توجه به هزینه‌های رفت و آمد و از همه مهم‌تر به دلیل عدم توجه به زیرساخت‌های ارتباطی و جاده‌ای، دور بودن فاصله این روستاها از مرکز دهستان و در نهایت کم‌کاری دهیار و اعضای شورای اسلامی در زمینه‌های

کالبدی، زیرساختی و غیره از میزان کیفیت زندگی پایین‌تری در بین روستاهای دهستان رشتخوار برخوردار هستند. مقایسه این قسمت از نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های متخصصین دیگر همچون مولایی هشتجین و همکاران (۱۳۹۶)، عنابستانی و همکاران (۱۳۹۷)، مطابقت دارد. چرا که اعتقاد دارند تأثیر میزان مشارکت روستاییان بر میزان موفقیت در روند اجرای طرح هادی پذیرفته شده است. اجرای طرح هادی در روستاهای منطقه مورد مطالعه متفاوت بوده است در برخی از روستاها مردم از عملکرد طرح رضایت داشتند و در برخی از روستاها آن‌چنان که ساکنان انتظار داشتند اجرای طرح نتوانسته رضایت آن‌ها را در زمینه بهبود کیفیت زندگی جلب کند. به طور کلی می‌توان گفت که آثار طرح هادی در کیفیت زندگی روستاهای مورد مطالعه یکسان نبوده و پیامدهای آن توانسته در حد متوسط باعث کیفیت زندگی خانوارهای روستایی در این منطقه شود. در نهایت با توجه به نتایج بدست آمده برای اجرای صحیح طرح-های هادی روستایی و ارتقاء کیفیت زندگی روستاییان منطقه و به منظور جلوگیری از اتلاف سرمایه و منابع محلی و ملی و رعایت راهبردها و راهکارهای زیر ضروری به نظر می‌رسد:

- ✓ بررسی عملکرد نهادهای محلی مثل دهیاری‌ها و اعضای شورای اسلامی در اجرای درست طرح هادی
- ✓ توجه و ارائه راهکار توسط مسئولینی که طرح‌های را از مرحله برنامه‌ریزی تا اجرا انجام می‌دهند برای حفظ بافت بارز روستایی که در هنگام اجرا تغییر پیدا نکند و سبک و سیاق ساخت و سازها در زمینه مسکن شهری گونه نشود
- ✓ استفاده از دانش جامعه محلی در روند اجرای طرح هادی روستایی
- ✓ امروزه اگر قرار بر این باشد که طرح‌های عمرانی روستایی در سطح دهستان رشتخوار انجام بگیرد باید فقرزدایی و ارتقاء شاخص‌های معیشتی باید در اولویت اول این طرح‌ها

جامعه محلی را در سطح دهستان جويا شوند مقوله کیفیت زندگی خانوارهای روستایی در سطح این دهستان، از طریق اجرای طرح هادر روستایی قابل رشد و پیشرفت خواهد بود

قرار بگیرد

✓ نهادهای ذی ربط اجرایی طرح هادی در سطح دهستان رشتخوار ابتدا باید یک مطالعه همه جانبه و دقیق از وضعیت زندگی و محدودیت ها و امکانات روستایی در سطح دهستان را داشته باشند.

✓ بحث مشارکت، بحثی بسیار مهم و اثر بخش در میزان موفقیت اجرای طرح های هادی دارد چرا که اگر مشارکت

منابع

ارزیابی عملکرد طرح های هادی در توسعه کالبدی سکونتگاه های روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان ایوانغرب) جغرافیا و پایداری محیط، ۲(۵): ۳۶-۲۵

پژوهشکده سوانح طبیعی. ۱۳۸۸. ارزشیابی اثرات اجرای طرح هادی روستایی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، تهران

توکلی، ج و رزلانسری، ا. ۱۳۹۵. تحلیل اثرات کالبدی و اقتصادی طرح های هادی، مورد مطالعه (روستاهای شهرستان کرمانشاه)، مجله اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۵(۲): ۱۶۰-۱۴۱

خراسانی، م، رضوانی، م، مطیعی لنگرودی، س، ح، رفیعیان، م. ۱۳۹۱. سنجش و ارزیابی زیست پذیری روستاهای پیرامون شهری، مطالعه موردی: شهرستان ورامین، مجله پژوهش های روستایی، ۳(۴): ۱۰۴-۷۹

جعفری، ف، عنابستانی، ع، سجاسی قیداری، ح. ۱۳۹۶. بررسی تأثیر اجرای طرح هادی روستایی بر کیفیت ذهنی زندگی روستایی (مطالعه موردی: شهرستان فریمان)، مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی، ۶(۱۸): ۲۰-۱.

حاتمی نژاد، ح، حاتمی، ا و احمدی نژاد، م. ۱۳۹۸. سنجش ابعاد و شاخص های زیست پذیری در شهر نورآباد دلفان، فصلنامه توسعه پایدار محیط جغرافیایی، ۱(۱۱): ۹۳-۱۱۱.

حیدری، ت. ۱۳۹۵. تحلیل زیست پذیری بافت های فرسوده

آمار، ت.، و صمیمی شارمی، ر. ۱۳۸۸. ارزشیابی اثرات کالبدی اجرای طرح هادی روستایی (مطالعه موردی: بخش خمام شهرستان رشت) مسکن و محیط روستا، ۱۲۷(۲۸): ۵۵-۴۴

اصغری لقمجانی، ص.، و نسیمی، ح. ۱۳۹۸. نقش طرح هادی در جهانی شدن ویژگی های مناطق روستایی مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان داراب، فصلنامه علمی برنامه ریزی فضایی، ۹(۱): ۱۰۲-۸۱

استاندارداری خراسان رضوی. (۱۳۹۰). آخرین وضعیت تقسیمات کشوری دهستان رشتخوار، مشهد: استاندار خراسان رضوی

اصلانی، ر. (۱۳۷۸). ارزیابی رویکردهای توسعه روستایی ایران در پنجاه سال اخیر، مجموعه مقالات همایش پنجاه سال برنامه ریزی توسعه در ایران، مرکز تحقیقان اقتصاد ایران

بارانی پسیان، و، نظریان، ا و مهدوی، م. ۱۳۹۳. سنجش و تحلیل کیفیت زندگی خانوارهای روستایی با تأکید بر متغیرهای جمعیت شناختی (مطالعه موردی: خانوارهای روستایی عجب شیر)، فصلنامه پژوهش های روستایی، ۵(۱): ۷۱-۸۸

بنیاد مسکن انقلاب اسلامی. ۱۳۹۶. وضعیت طرح هادی روستایی در شهرستان رشتخوار، روابط عمومی بنیاد مسکن، رشتخوار

پورطاهری، م، رکن الدین افتخاری، ع و عباسی، م. ۱۳۹۱.

روش تحلیل تصمیم‌گیری چندمتغیره (الکتر) در رتبه بندی مناطق شهر اهواز، مجله برنامه ریزی آمایش سرزمین، ۱۸(۱): ۲۵-۵۲.

شریفی‌نیا، ز. ۱۳۹۹. تحلیل ساختاری - کارکردی طرح‌های هادی روستایی در ارتقای کیفیت سرزندگی روستاییان، فصلنامه مسکن و محیط روستا، (۱۷): ۱۲۳-۱۱۱.

عنابستانی، ع، جوانشیری، م و موسوی، س، م. ۱۳۹۷. بررسی اثرگذاری میزان مشارکت روستاییان بر موفقیت در اجرای طرح هادی روستایی: مطالعه موردی شهرستان دشتستان، فصلنامه روستا و توسعه، ۲۱(۲): ۲۸-۱.

عنابستانی، ع و موسوی، س، م. ۱۳۹۶. بررسی میزان مشارکت روستاییان در روند تهیه و تصویب طرح هادی روستایی (مطالعه موردی: شهرستان دشتستان)، فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۲(۳): ۵۸۳-۵۶۹

عنابستانی، ع. ۱۳۸۸. ارزیابی آثار کالبدی طرح هادی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای غرب خراسان رضوی)، مجموعه مقالات اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی روستاها، زاهدان ۸ و ۹ مهرماه، صص ۶-۱ عزیزپور، ف، خلیلی، ا، محسن زاده، آ و حسینی حاصل، ص. ۱۳۹۰. ارزیابی اثرات اقتصادی اجرای طرح هادی در سکونتگاه‌های روستایی کشور، مجله مسکن و محیط روستا، (۱۳۵): ۸۴-۷۱

عزیزی دمیرچلو، ع، مولایی هشتجین، ن و قدیری معصوم، م. ۱۳۹۵. تحلیل اثرات کالبدی اجرای طرح‌های از دیدگاه روستاییان استان اردبیل، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۶(۲۱): ۹۲-۷۵.

فتاحی، ا، خراسانی، م و پایدار، ا. ۱۳۹۱. کیفیت زندگی و توسعه انسانی، چاپ اول، تهران، نشر انتخاب.

شهری (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهر زنجان) رساله دکتری، استاد راهنما: ساسان‌پور فرزانه، دانشگاه خوارزمی، دانشکده علوم انسانی

خراشادی‌زاده، م و اسماعیل‌نژاد، م. ۱۳۹۵. تحلیل اثرات اجرای طرح‌های در توسعه نواحی روستایی (مطالعه موردی: روستای خراشاد شهرستان بیرجند)، فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه انسانی، ۱۱(۳۶): ۱۶۵-۱۴۹

رکن‌الدین افتخاری، ع، فتاحی، ا و حاجی‌پور، م. ۱۳۹۰. ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان دلفان)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، ۲(۶)، صص ۹۴-۶۹

ربیعی‌فر، و، حضرتی، م. ۱۳۹۴. ارزیابی و سنجش اثرات اجرای طرح هادی در بهبود ابعاد کالبدی - فضایی و محیطی کیفیت زندگی روستایی (مطالعه موردی: استان زنجان)، مجله برنامه‌ریزی فضایی، ۵(۲): ۱۳۸-۱۱۷.

ربیعی‌فر، و، صنعتی منفرد، س، شاشورپور، م و حضرتی، م. ۱۳۹۴. تحلیل و ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی در تحولات اقتصادی - اجتماعی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: روستاهای استان زنجان)، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۵(۱۷): ۹۰-۷۵

سعیدی، ع. ۱۳۸۷. دانشنامه مدیریت روستایی و شهری (جهانی شدن و روستا). تهران: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کل کشور

سجاسی قیداری، ح، رومیانی، ا و صانعی، س. ۱۳۹۵. بررسی آثار اجرای طرح هادی روستایی بر زیست‌پذیری جوامع محلی (مطالعه موردی: دهستان گیلوان و چورزق در استان زنجان)، فصلنامه برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)، ۶(۲): ۹۶-۷۵.

شماعی، ع، تابعی، ن و حمیدی، م، س. ۱۳۹۳. به کارگیری

- Fanni, Z., and Heydari, S. 2015. The evaluation of Urban Life quality, with emphasis on gender, Case Study: Ghorveh City, *Biannual Journal of Urban Ecology*, 65-78.
- Hajduová, Z., Andrejovský, P., and Beslerová, S. 2014. Development of quality of life economic indicators with regard to the environment. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (110):748-754
- Inoguchi, T., and Fujii, S. 2012. The quality of life in Asia: A comparison of quality of life in Asia (Vol. 1). *Springer Science & Business Media*.
- Jun, H, Xiang, H, 2011., Development of Circular Economy Is A Fundamental Way to Achieve Agriculture Sustainable Development in China, Published by Elsevier Ltd. Selection and peer-review under responsibility of RIUDS, *EnergyProcedia, Volume 5(2)*: pp 1530-1534.
- Krinitcyna, Z.V., Mikhailova, T.R., and German, M.V. 2016. Quality of life as the basis for achieving social welfare of the population. *In SHS Web of Conferences* (Vol. 28). EDP Sciences.
- Keles, R. 2012. The Quality of Life and the Environment, *Social and Behavioral Sciences*, V. 35.
- Long, H., Zou, J., Pykett, J. and Li, Y. 2012: Analysis of rural transformation development in China since the turn of the new millennium. *Journal of Applied Geography*, No. 31(9): pp. 1094-1105.
- Mahdi, A., Hosseini, A., Pourahmad, A., and Hataminejad, H. 2016. Analysis of effective environmental factors an urban health, a case study of Qom, Iran. *Habitat International*, (55): 89-99.
- Mohit, M.A. 2014. Present Trends and Future Directions of Quality-of-Life. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (153): 655-665.
- Mariana, C.C. 2012. Sources of Variation in Quality of Life in Romania. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (58): 645-654.
- Meijerink, Gerdien & Roza, pim, 2007. the role of agriculture in development: focusing on مختاری، م و نظری، ج. ۱۳۸۹. جامعه‌شناسی کیفیت زندگی، چاپ اول، تهران، نشرجامعه شناسان.
- مشکینی، ا، حبیبی، ک، رحیمی، آ و عبدی، م، ح.۱۳۹۵. مقایسه تطبیقی و تحلیل کیفیت زندگی شهری در محله‌های قدیم و جدید(محله جدید ظفریه و محله قدیم قطارچیان). فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۸(۲): ۲۶۳-۲۷۶.
- محمدی‌یگانه، ب، نباتی، ع و چراغی، م. ۱۳۹۰. تبیین اثرات اجرای طرح هادی بر بهبود کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان کرانی - شهرستان بیجار)، نشریه مسکن و محیط روستا، ۳۱(۱۳۹): ۹۹-۱۱۵.
- مولائی هشتجبین، م، قدیری معصوم، م و عزیزی دمیچلو، ع. ۱۳۹۶. تحلیل اثرات اجتماعی - فرهنگی اجرای طرح‌های هادی روستایی از دیدگاه روستاییان (مطالعه موردی: شمال استان اردبیل)، فصلنامه علمی - پژوهشی فضای جغرافیایی، ۱۷(۵۷): ۴۹-۶۹
- Brajša-Žganec, A., Merkaš, M., and Šverko, I. 2011. Quality of life and leisure activities: How do leisure activities contribute to subjective well-being? *Social*
- Baskha, M. 2009. Ranking life quality indicators of Iran provinces, *Social welfare Journal*. Department of Infrastructure and Rural Planning Australia. 2010. www.dip.qld.gov.au
- El Din, H.S., Shalaby, A., Farouh, H.E., and Elariane, S.A. 2013. Principles of urban quality of life for a neighborhood, *Housing and Building National Research Center (HBRC)*, 9
- Fitri Amir, A, Abd Ghapar. A, Jamal. S. A and Khairun Najiah Ahmad, 2015. Sustainable tourism development: A study on community resilience for rural tourism in Malaysia, *Social and Behavioral Sciences, Volume (168):*, pp 116 - 122.
- Fayers, P.M., and Machin, D. 2013. Quality of life: the assessment, analysis and interpretation of patient-reported outcomes. *John Wiley & Sons*.

- Social Capital and Social Inclusion: perspectives from leader in the UK, *Journal of the European Society for Rural Sociology*, Volume 40(2):pp 208- 218.
- Streimikiene, D. 2014. Comparative assessment of environmental indicators of quality of life in Romania and Lithuania. *Economics & Sociology*, 7(1): 11.
- Streimikiene, D. 2015. Environmental indicators for the assessment of quality of life. *Intellectual Economics*, 9(1): 67-79.
- Sanchez, A., Chica-Olmo, J. & Jimenez-Aguilera, J. 2018. A Space-Time Study for Mapping Quality of life in Andalusia During the Crisis, *Social Indicators Research*, 135(2): PP. 699-728.
- Turkoglu, H. 2015. Sustainable Development and Quality of Urban Life. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (202): 10-14.
- Von Haaren, C., and Albert, C. 2011. Integrating ecosystem services and environmental planning: limitations and synergies. *International Journal of Biodiversity Science, Ecosystem Services & Management*, 7(3): 150-167..
- Węziak-Białowolska, D.2016. Quality of life in cities-Empirical evidence in comparative European perspective. *Cities*, (58): 87-96.
- linkages beyond agriculture strategy and policy, pp238.
- Mostafa, A.M. 2012. Quality of Life Indicators in Value Urban Areas: Kasr Elnile Street in Cairo. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (50): 254-270.
- Musa, H.D., Yacob, M.R., Abdullah, A.M., and Ishak, M.Y. 2015. Delphi method of developing environmental well-being indicators for the evaluation of urban 28-Malaysia. *Procedia Environmental Sciences*, (30): 244-249.
- Raheb, G., 2008, Conceptual framework for suggestion of criterions of selection of proper technology of rural housing, Phd thesis
- Râmniceanu, I. and Ackrill, R. 2007. EU ruraldevelopment policy in the new member states: Promoting multifunctionality? *Journal of Rural Studies*, Volume 23(4): pp 416- 429
- Siegfried, B. and Budjurova, E. 2011: Issues and challenges in rural development: compendium of approache for socio-economic and ecological development in developing countries, *Margraf Publishers GmbH*.
- Sirgy, J., Cornwell 2008. How does residents satisfaction with community services influences quality of life (QOL) outcomes?, *Social Indicators Research*, 3: 81-105.
- Shucksmith. M, 2000. Endogenous Development,